

ความพึงพอใจการใช้ยาปราบชมพูทวีปสมุนไพรไทยในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น
ของโรงพยาบาลปทุมธานี

Satisfaction of Using Thai medical herbs Prabchompoothaweeep in Allergic rhinitis
patient of Pathum Thani Hospital

ณัฐสุดา อ้นทอง

นักศึกษาระดับปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาแพทย์แผนไทยประยุกต์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้ยาปราบชมพูทวีปของผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น ของผู้ป่วยโรงพยาบาลปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Observational Descriptive Studies) ไม่มีกลุ่มควบคุม หรือกลุ่มเปรียบเทียบ เป็นการใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างโดยการคัดเลือกจากเกณฑ์การวินิจฉัยจากแพทย์แผนปัจจุบันว่าเป็นโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น กลุ่ม Moderate disease ได้รับคัดเลือก จำนวน 30 คน เครื่องมือในการวิจัย จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 1 ชุด คือ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี เพื่อวิเคราะห์ร่วมด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2561 โดยคัดเลือกจากเกณฑ์การวินิจฉัยจากแพทย์แผนปัจจุบันว่าเป็นโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น โดยการเก็บข้อมูล คือการบันทึกข้อมูลความพึงพอใจการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.40) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านการใช้ยาปราบชมพูทวีป อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.53) รองลงมาด้านการรับรู้ที่ส่งผลต่อสุขภาพ อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.50) และ ด้านลักษณะและวิธีการใช้ยาปราบชมพูทวีป อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.17) ตามลำดับ ข้อเสนอแนะ ควรมีการศึกษาผลการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของตำรับยา และแนวโน้มของการใช้ยาสมุนไพรไทย ตำรับยาปราบชมพูทวีปต่อไป

คำสำคัญ ความคิดเห็น ผู้ป่วยทางเดินหายใจส่วนต้น ผงยาปราบชมพูทวีป

บทนำ

ปัจจุบันโรคภูมิแพ้ เป็นปัญหาทางสุขภาพเรื้อรัง โดยสถานการณ์ของโรคภูมิแพ้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนทั้งทั่วโลกและในประเทศไทย จากสถิติของสมาคมโรคภูมิแพ้และอิมมูโนวิทยาแห่งประเทศไทย พบโรคภูมิแพ้ในเด็กไทยสูงถึงร้อยละ 38 และพบในผู้ใหญ่ประมาณร้อยละ 20 ปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคภูมิแพ้มากขึ้นถึง 3-4 เท่า เมื่อเทียบกับ 10 ปีที่ผ่านมา และจากการสำรวจในประเทศไทยพบว่า มีอุบัติการณ์ของโรคภูมิแพ้โดยเฉลี่ย ดังนี้คือ โรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ร้อยละ 23-30 โดยอุบัติการณ์ในเด็กจะสูงกว่าในผู้ใหญ่ โรคภูมิแพ้ถ้าไม่ได้รับการรักษาจะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยแย่กว่าคนปกติเช่นเช่น การเกิดอาการจาม มีน้ำมูกใสๆ คันจมูก คัดจมูกในเวลากลางคืนทำให้ออนอ้าปากหายใจจึงตื่นมาด้วยอาการปากแห้งรู้สึกเหมือนนอนหลับไม่สนิท

สมาธิสั้น ถ้าอาการเหล่านี้เกิดขึ้นในเด็กก็อาจทำให้มีปัญหาการหลับในเวลาเรียน ความคิดความจำสั้น เรียน และทำงานได้ไม่เต็มที่ และอาจทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนตามมาได้ (สุวัฒน์ เบญจพลพิทักษ์,2554) สาเหตุหลักคือกรรมพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง คนในเมืองอยู่ติดบ้านมากออกกำลังกายทำให้ร่างกายอ่อนแอเกิดการติดเชื้อได้ง่าย เด็กกินนมแม่น้อยลง รับประทานอาหารจานด่วนมากขึ้น ทำให้ได้รับสารอาหารไม่ครบถ้วน มลภาวะจากอุตสาหกรรม การจราจร และการสูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงในบ้าน การตกแต่งบ้านด้วยการปูพรม ซึ่งเป็นแหล่งสะสมของฝุ่นละอองและการติดเครื่องปรับอากาศทำให้อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ทำให้เชื้อไรฝุ่นเจริญเติบโตได้ดี จึงทำให้โรคภูมิแพ้เป็นโรคที่ไม่หายขาด แต่เป็นโรคที่มีความแปรปรวนในตัวเองสูง บางทีอาการอาจจะหายเกือบสนิท แต่ถ้าไม่ดูแลสุขภาพหรือมีสิ่งมากระทบ อาการแพ้ก็อาจจะกลับมาใหม่ได้ (สำนักสารนิเทศ กระทรวงสาธารณสุข,2559) จึงทำให้คุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และการเข้าสังคมแย่ลง เมื่อเทียบกับคนปกติทั่วไป (ปารยะ อาศนะเสน , 2553)

ปัจจุบันยาที่ใช้ในการรักษาภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น มีหลายชนิด ได้แก่ ยาต้านฮิสตามีนซึ่งจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อให้ยาก่อนที่จะสัมผัสกับสารก่อภูมิแพ้ ยาหดหลอดเลือด ยาสเตียรอยด์ ส่วนยารับประทานยาด้านฮิสตามีนที่ใช้ได้ในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นกลุ่มดั้งเดิม มีดังนี้ Chlorpheniramine,dipheniramine,hydroxyzine แต่ทำให้มีอาการง่วงซึม และ Cetirizine, Levocetizine,loratadine,Desloratadine,Fexofenadine ทำให้ง่วงซึมน้อยกว่า (ปารยะ อาศนะเสน, 2558)

ทางการแพทย์แผนไทย ผู้วิจัยมีความสนใจใช้ยาสมุนไพรตำรับยาปราบชมพูทวีปใช้การรักษาอาการหวัดในระยะแรก และอาการเนื่องมาจากการแพ้อากาศ แต่เนื่องจากทางการแพทย์แผนไทยไม่มีกล่าวถึงโรคภูมิแพ้โดยตรง แต่มีกลุ่มอาการทางคอเสมหะ ทำให้อาการคอเสมหะกำเริบ และสิ่งฉวยโอกาส โดยเฉพาะในตอนเช้าเกิดอาการ คันจมูก จาม คัดจมูก น้ำมูกใส ไม่มีไข้ และมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของอากาศ กระทบร้อน กระทบเย็น กลิ่นควันบุหรี่และน้ำหอม สัมผัสเกสรดอกไม้ ขนสัตว์ ฝุ่น ไรฝุ่น เป็นต้น (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก,2559, หน้า 55-64) จากการค้นสรรพคุณสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาปราบชมพูทวีป พบว่า เหงือกปลาหมอ(ทั้งต้น) พริกไทยดำ ใบกัญชาเทศ เป็นตัวยาที่ใช้มากที่สุด (หนักสิ่งละ 120 กรัม) โดยเหงือกปลาหมอ(ทั้งต้น) มีรสเค็มกร่อย มีสรรพคุณแก้พิษฝีดาษ พิษฝีมายใน พริกไทยดำสรรพคุณแก้ลดอาการท้องอืดเฟ้อ แน่นจุกเสียด แก้อหวน ปวดศีรษะ(ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,2560) ใบกัญชาเทศ ยาแก้ไข้ แก้อาการปวดศีรษะ และเป็นยาขับลม (อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ,2560) ประกอบกับการที่มีผลงานวิจัยทางห้องปฏิบัติการพบว่า ตำรับยาปราบชมพูทวีปมีฤทธิ์ต้านการแพ้และฤทธิ์ต้านการอักเสบ และฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระที่อาจจะส่งผลให้ตำรับยานี้ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนตำรับยาปราบชมพูทวีปในการรักษาอาการหวัดแพ้อากาศ และหอบหืดได้ (อารีรัตน์ ใจเอื้อ,2557,หน้า(5)-(8)) และตำรับยาปราบชมพูทวีปได้มีการขึ้นทะเบียนเป็นยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งหมายความว่าตำรับยาปราบชมพูทวีป ซึ่งอยู่ในกลุ่ม ก.ยาแผนไทยหรือยาแผนโบราณ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย ประสิทธิภาพการใช้ยา เป็นยาที่มีการใช้ในมนุษย์กันอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่ดั้งเดิมสืบต่อกันมามีประสิทธิภาพตามสรรพคุณที่ระบุในตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ มีการติดตามอาการไม่พึงประสงค์โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา(สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา,2555, หน้า15)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจการใช้ยาปราบชมพูทวีปของผู้ป่วยโรคมุมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของผู้ป่วยโรงพยาบาลปทุมธานี

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร

ผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นโรงพยาบาลปทุมธานี เฉลี่ยประมาณจำนวน 60 คนต่อเดือน (ข้อมูลเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ.2560)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น ของโรงพยาบาลปทุมธานี ที่มารับยาสมุนไพรแผนกผู้ป่วยนอกแพทย์แผนไทย และ แผนกผู้ป่วยนอก หู คอ จมูก และผ่านการประเมินอาการโดยแพทย์แผนปัจจุบัน อาสาสมัครเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวใช้การสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกตามที่มีผู้ป่วย หรือได้รับความร่วมมือ

ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Observational Descriptive Studies) ไม่มีกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มเปรียบเทียบ เป็นการใช้แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น เพื่อประเมินผลการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตเวลา

ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2561

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องตัวแปรในการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประมวลและนำเสนอโดยลำดับดังนี้

การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลของรัฐ จังหวัดอุดรธานี (ชนมณีภา นามแสง และดร.อัจฉรวรรณ โทภาคามา ,2559, หน้า 77)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการ และความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมและสนับสนุนการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน (รพ.สส.พท.) กับความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล มีการประเมิน 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด มีการสำรวจในกลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับบริการการแพทย์แผนไทย ระหว่างเดือนเมษายน-เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ณ โรงพยาบาลรัฐจำนวน 17 แห่ง ในจังหวัดอุดรธานี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS version 19 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

แบบสอบถามแสดงเป็นค่าความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการด้วยสถิติ Chi-square และ Multiple Regression Analysis Method Stepwise และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินมาตรฐานงานแพทย์แผนไทยตามเกณฑ์ รพ.สส.พท. กับความพึงพอใจของผู้รับบริการด้วยสถิติ Correlation coefficient จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 2,546 รายพบว่า

ผลการวิจัยพบว่าผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่องานบริการแพทย์แผนไทยที่ระดับพึงพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ได้แก่ อายุ กลุ่มอาการที่ทำให้ต้องมาใช้บริการ วัตถุประสงค์ในการเข้ารับบริการ ประเภทของการบริการที่เข้ารับบริการ และขนาดสถานบริการที่เข้ารับบริการ ปัจจัยด้านการบริการในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวก ด้านการประสานงาน ด้านการบริการของเจ้าหน้าที่ ด้านข้อมูลที่ได้รับ ด้านค่าใช้จ่าย ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร และด้านคุณภาพและบริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และพบความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินมาตรฐานงานบริการกับความพึงพอใจในระดับค่อนข้างต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.351 ($p < 0.05$) ความพึงพอใจต่อคุณภาพและการบริการมีระดับความสัมพันธ์สูงสุด ($R = 0.300$) ดังนั้นแต่ละสถานบริการควรให้ความสำคัญต่อผู้เข้ารับบริการและควรมีการพัฒนาคุณภาพของการให้บริการทุกๆด้านเพื่อให้ผู้เข้ารับบริการพึงพอใจต่อการบริการที่ได้รับ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้สถานบริการนั้นได้รับผลการประเมินมาตรฐานงานบริการแพทย์แผนไทยในระดับที่สูงด้วย

การสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู (ธนากร ประทุมชาติ และปัทพงษ์ เกษสมบุญ, 2558, หน้า 97)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ การรับรู้ นโยบายและความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรกับการสั่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดหนองบัวลำภู ประชากรที่ใช้ในการศึกษา 422 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 250 คน สุ่มเลือกตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็นที่เป็นสัดส่วนต่อขนาดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในระหว่างเดือนพฤศจิกายน -ธันวาคม 2557 โดยได้รับการตอบกลับ 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.0 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาการทดสอบไคสแควร์และวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์

ผลการศึกษา พบว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการสั่งใช้ยาสมุนไพรเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 80.0 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสั่งใช้ยาสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นๆ แล้ว ได้แก่ เพศหญิง ($OR_{adj} = 3.02$, 95%CI : 1.32-6.90) ตำแหน่งปัจจุบันเป็นแพทย์แผนไทยหรือพยาบาลวิชาชีพ ($OR_{adj} = 3.07$, 95% CI : 1.22-7.73) และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร ($OR_{adj} = 0.39$, 95% CI : 0.17-0.89)

การประเมินการใช้ยาสมุนไพรและยาแผนไทยของสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในจังหวัดร้อยเอ็ดในปี 2557 (ธีรวิทย์ มีขำนาญ, 2557, หน้า 155)

วัตถุประสงค์: เพื่อวิเคราะห์การใช้ยาสมุนไพรและยาแผนไทยของสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในจังหวัดร้อยเอ็ดในปี 2557 และศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและ อุปสรรคต่อการสั่งจ่ายยาดังกล่าว

วิธีการศึกษา : ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูล Data Center ในเรื่องของมูลค่าของการบริโภคยา การ

วินิจฉัยโรค และการส่งจ่ายยา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมและอุปสรรคต่อการส่งจ่ายยาสมุนไพรและยาแผนไทย ตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือ ผู้เกี่ยวข้องกับการส่งจ่ายยา 150 คน ประกอบด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน จำนวน 3 คน ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมแผนไทยจำนวน 4 คน พยาบาล จำนวน 40 คน เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน 86 คน นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 12 คน และเภสัชกร จำนวน 5 คน **ผลการศึกษา :** ในปี 2557 สถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในจังหวัดร้อยเอ็ด มีผู้ใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอกทั้งสิ้น 1,493,298 คน คิดเป็นการบริการจำนวน 5,851,144 ครั้ง ในจำนวนนี้เป็นผู้ป่วยที่รับบริการการแพทย์แผนไทย 223,058 คน หรือร้อยละ 14.94 รวมจำนวนครั้งของการบริการแพทย์แผนไทย 434,363 ครั้งหรือร้อยละ 7.42 สถานพยาบาลมียาสมุนไพรและยาแผนไทยเฉลี่ย 16.59+6.87 รายการ (พิสัย 5-34) มูลค่าการบริโภคยาสมุนไพรและยาแผนไทยรวมกันทั้งจังหวัด คิดเป็น 24,516,559 บาท หรือร้อยละ 3.13 ของมูลค่าการบริโภคยาทั้งหมด ผู้ส่งจ่ายยากล่าวว่าอุปสรรคต่อการส่งจ่ายยาที่สำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1. ผู้ส่งจ่ายยาไม่รู้จักขนานยาและสรรพคุณยา 2. ผู้ส่งจ่ายยาไม่มีข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับยา และ 3. ผู้ส่งจ่ายยาไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของยา สิ่งที่ส่งเสริมให้มีการส่งจ่ายยาสมุนไพรและยาแผนไทย 3 ลำดับแรก คือ 1. การที่ผู้ป่วยเรียกหา 2. ผู้ส่งจ่ายยามีความเชื่อมั่นในยาสมุนไพรและยาแผนไทย 3. การมีกฎเกณฑ์ให้จ่ายยาสมุนไพรและยาแผนไทยเพื่อทดแทนยาแผนปัจจุบัน **สรุป:** การให้บริการผู้ป่วยด้วยการแพทย์แผนไทยยังมีอัตราที่ต่ำจำนวนรายการยาสมุนไพรและยาแผนไทยของสถานพยาบาลและขนาดของสถานพยาบาลไม่มีผลต่อมูลค่าการบริโภคยาเหล่านี้ การส่งเสริมให้มีการใช้ยาสมุนไพรและยาแผนไทยต้องทำให้ผู้ป่วยและผู้ส่งจ่ายยาอมรับในประสิทธิภาพของยา ส่วนที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือผู้ส่งจ่ายยามีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ ส่งผลให้อัตราการบริโภคยาสมุนไพรและยาแผนไทยยังคงอยู่ในระดับต่ำ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Observational Descriptive Studies) ไม่มีกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มเปรียบเทียบ เป็นการใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น ของโรงพยาบาลปทุมธานี ที่มารับยาสมุนไพรแผนกผู้ป่วยนอกแพทย์แผนไทย และ แผนกผู้ป่วยนอก หู คอ จมูก และผ่านการประเมินอาการโดยแพทย์แผนปัจจุบัน อาสาสมัครเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวใช้การสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกตามที่มีผู้ป่วย หรือได้รับความร่วมมือ

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย

1. เพศหญิงหรือชาย อายุไม่น้อยกว่า 15 ปี
2. มีประวัติเป็นโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ (ตามเกณฑ์ของ Allergic Rhinitis and its Impact on Asthma (ARIA) เช่น คันในจมูก, คัดจมูก น้ำมูกไหลลงคอ จาม คันคอ) และมีอาการภูมิแพ้ทางจมูก
3. ถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคเยื่อบุจมูกอักเสบชนิด กลุ่ม Moderate disease โดยแพทย์แผนปัจจุบัน

3. ผู้วิจัยทำการซักประวัติและคัดกรองที่แผนก หู คอ จมูก โรงพยาบาลปทุมธานี และได้แนะนำขั้นตอนและชี้แจงรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับขั้นตอนในการเก็บข้อมูล การนัดหมาย เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อผู้วิจัยได้ เมื่ออาสาสมัครตัดสินใจที่จะเข้าร่วมโครงการศึกษาความพึงพอใจการใช้ยาปราบชมพูทวีปสมุนไพรไทยในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี ผู้วิจัยจะทำการประเมินอาการหลังการรับประทานยาปราบชมพู เป็นเวลา 7 วัน ตามที่ผู้วิจัยได้ใช้ศึกษาในครั้งนี้

การเก็บข้อมูลการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี โดยเก็บจากเครื่องมือในงานวิจัย และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาผลสรุปงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้สถิติการวิจัย ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามเป็นการบรรณาธิการข้อมูล(data editing) และดำเนินการทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. หาค่าเฉลี่ย (Mean)
3. หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย(แบบสอบถาม)

1. ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม(IOC: Index of Item-Objective Congruence)

= 0.97 สรุปว่า แบบแสดงความคิดเห็นใช้ได้

2. ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม(Reliability)

= .983 สรุปว่า แบบแสดงความคิดเห็นใช้ในการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ สามารถ

นำมาใช้ในการวิจัยได้

ผลการวิจัย

ภาพรวมความพึงพอใจการใช้ยาปราบชมพูทวีปสมุนไพรไทยในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นของโรงพยาบาลปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.40) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านความพึงพอใจต่อการใช้ยาปราบชมพูทวีป อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.53) รองลงมาด้านการรับรู้ที่ส่งผลต่อสุขภาพ อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.50) และ ด้านลักษณะและวิธีการใช้ยาปราบชมพูทวีป อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.17) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านเพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.7 และเพศชาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 ตามลำดับ

ด้านอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมา อายุ 61 - 70 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 อายุ ต่ำกว่า 40 ปี และ 41 - 50 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ มากกว่า 71 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

ด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพอื่นๆ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา คือ ค้าขาย มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 ข้าราชการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 เกษตรกรและรับจ้าง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ตามลำดับ

ด้านสถานะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพคือ สมรส จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.7 รองลงมาโสด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และหม้าย/หย่า/แยก มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

ด้านศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศาสนาพุทธ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.3 รองลงมา อิสลาม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา ปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 ตามลำดับ

ท่านเคยได้รับการส่งจ่ายยาสมุนไพรจากโรงพยาบาลปทุมธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับการส่งจ่ายยาสมุนไพรจากโรงพยาบาลปทุมธานี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมา ไม่เคยได้รับการส่งจ่ายยาสมุนไพรจากโรงพยาบาลปทุมธานี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 ตามลำดับ

ยาสมุนไพรที่ท่านได้รับจากโรงพยาบาลปทุมธานีครั้งล่าสุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับยาสมุนไพรจากโรงพยาบาลปทุมธานี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมา ยาสมุนไพรที่ท่านได้รับจากโรงพยาบาลปทุมธานีครั้งล่าสุด มากกว่า 1 เดือน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 และยาสมุนไพรที่ท่านได้รับจากโรงพยาบาลปทุมธานีครั้งล่าสุด 1 เดือน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ตามลำดับ

ท่านเคยใช้ยาสมุนไพรด้วยตนเองหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยใช้ยาสมุนไพรด้วยตนเอง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ตามลำดับ

ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรจากที่ใดบ้าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ได้รับความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา ได้รับความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรจากอื่นๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 ตามลำดับ

บุคคลที่ท่านมีความเชื่อถือกับการใช้ยาสมุนไพร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความเชื่อถือกับการใช้ยาสมุนไพรกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา มีความเชื่อถือกับการใช้ยาสมุนไพรกับเครือญาติ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7

ภาพรวมด้านการรับรู้ที่ส่งผลต่อสุขภาพ อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ไม่ทำให้ง่วงนอน อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.00) รองลงมานอนหลับได้เป็นปกติ อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.96) ใช้ชีวิตประจำวันได้สะดวกสบาย อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.63) หายใจได้สะดวก อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.46) เสมหะลดลง อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.06) และ น้ำมูกลดลง อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 2.90) ตามลำดับ

ภาพรวมด้านความพึงพอใจต่อการใช้ยาปราบชมพูทวีป อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.53) เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ชอบใช้น้ำเพราะส่งเสริมสมุนไพรไทย ชอบใช้น้ำเพราะเป็นภูมิปัญญาไทยอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.56) รองลงมา มีความพึงพอใจในสรรพคุณยา อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.50) ต้องการใช้น้ำเพราะเทียบเคียงได้กับยาแผนปัจจุบัน มีผลดีต่อสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.30) ต้องการใช้น้ำเมื่อมีอาการภูมิแพ้ อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.26) และต้องการใช้อย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับน้อย (\bar{x} = 2.26) ตามลำดับ

ภาพรวมด้านลักษณะและวิธีการใช้ยาปราบชมพูทวีป อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.17) เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า แพงบรรจยามีความน่าเชื่อถือ อยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 3.93) รองลงมา ลักษณะของ เม็ดยามีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.36) สามารถกลืนยาได้ง่าย ขนาดของเม็ดยามีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.20) รับประทานจำนวน 2 เม็ด/ครั้ง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 2.70) และ รับประทานจำนวน 4 ครั้ง/วัน มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 2.63) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาความพึงพอใจการใช้ยาปราบชมพูทวีปในผู้ป่วยภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มของการใช้ยาสมุนไพรไทย ตำรับยาปราบชมพูทวีป ในการพัฒนาประสิทธิภาพของตัวยาต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.(2559). คู่มือแนวทางเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในคลินิกบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกแบบครบวงจร(1).บริษัท สามเจริญพาณิชย์(กรุงเทพ)จำกัด.
- ชนม์นิภา นามแสง.ดร.อัจฉราวรรณ โตภาคงาม.(2559)การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลของรัฐ จังหวัดอุดรธานี.วารสารวิจัย มข. (บศ.), 16 (1) : ม.ค. - มี.ค. 2559
- ฐานข้อมูลยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.(2560).พริกไทยดำ.สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 23 ,2560, จาก <http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=90>
- ฐานข้อมูลยาสมุนไพร อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกชาติ.(2560).กัญชาเทศ.สืบค้นเมื่อ ธันวาคม 23 , 2560, จาก http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php?page=search_detail
- ธนากร ประทุมชาติ , ปัตพงษ์ เกษสมบุรณ์.(2558)การส่งใช้ยาสมุนไพรของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู.วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น .ปีที่ 3 (ฉบับที่ 1)
- ธีราวุฒิมิชา นานาญ.การประเมินการใช้ยาสมุนไพรและยาแผนไทยของสถานพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในจังหวัดร้อยเอ็ดในปี 2557.วารสารเภสัชกรรมไทย ปีที่ 7 เล่มที่ 2,155-166
- ปารยะ อาศนะเสน.(2553). โรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ ตอนที่ 1, 2553. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์17, 2560,จาก <http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/articledetail.asp?id=471>
- ปารยะ อาศนะเสน.(2558). โรคภูมิแพ้ และยาต้านฮิสตามีน,2558 สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์17, 2560,จาก <http://www.si.mahidol.ac.th/Th/healthdetail.asp?aid=1175>
- สุวัฒน์ เบญจพลพิทักษ์.(2554). โรคภูมิแพ้ในเด็ก ตอนที่ 1, 2554. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์17, 2560,จาก http://allergy.or.th/2016/resources_expert_detail.php?id=92
- สำนักสารนิเทศ กระทรวงสาธารณสุข(2559). สธ.ห่วงปัญหาโรคภูมิแพ้ พบเพิ่มขึ้นกว่า 3-4 เท่าตัว แนะนำประชาชนใส่ใจสุขภาพและรักษาความสะอาดเครื่องใช้ในบ้าน.ข่าวเพื่อสื่อมวลชน.2559. สืบค้นเมื่อ มกราคม 11,2560. จาก http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=83684
- สำนักยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.(2555) คู่มือการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ.2555 พิมพ์ครั้งที่ 1.โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- อารีรัตน์ ใจเอื้อ. (2557).การศึกษาฤทธิ์ต้านการแพ้ฤทธิ์ต้านการอักเสบของสารสกัดตำรับเบาะสาระสำคัญของยาไทย ชื่อปราบชมพูทวีป.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(วิจัยการแพทย์แผนไทยประยุกต์), คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์